

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בא תשע"ה לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתמ"ב

ה' אתה חייב ללקות בכשרים (שמו"ר ג יב), כי ישראל הם מאמינים בני מאמינים.

והיא פליאה עצומה איך היו יכולים להחזיק מעמד כל כך שנים בשיעבוד ועוני, ולא כרעו ברך תחת גודל הלחץ, ולא נפגמה אמונתם בה' כל אותן השנים. אך כל זה בא להם על ידי שבשבתות הקדושות היו מתעצמים בקדושתה, אשר יש מנהיג לבירה, ונמצאים תחת השגחתו תמיד, ומשה רבינו בחר להם יום זה למנוחה, וכמו שאומרים (בתפלה) ישמח משה במתנת חלקו (טור סימן רפ"א). והיו מתאספים יחד ביום השבת עם בניהם, והתחזקו עצמם כי ה' ברא עולמו בששת ימים יש מאין, והוא בורא ומנהיג ומשגיח על עולמו, ומזה קיבלו חיזוק. וכמו שפירש בזכרון זאת (בהשמטות לפ' תשא) מאמרם (ביצה טז). וביום השביעי שבת וינפש (שמות לא יז), כיון ששבת 'וי' אבדה נפש, שבקדושת השבת מקבלים חיזוק, שהנפש אובד את ה'וי' שלו, שיוכל לקבל הכל באהבה ובשמחה.

והנה ברד"ו שנים שהיו במצרים יש שלשים שנה שבתות, ובהם מצאו חיזוק על ימי החול. וזהו ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים, הישוב הדעת שהיה להם במצרים, שנתיישרה דעתם באמונת אלקי עולם, זה היה 'שלשים שנה', מהשבתות שנתקבצו במצרים שהיו שלשים

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם, ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה (יב לא). הנגינה על תיבות, 'כי גרשו ממצרים' הוא 'מונח רביעי', ובודאי דטובא גנוז בגוייה. - והנה רש"י פירש דהחשבון של ת"ל שנה הוא משנגזרה הגזירה בברית בין הבתרים, אבל מביאתן למצרים עד יציאתן ר"י שנה ע"ש. ובתרגום יונתן פירש, שלשים שנה, שלשים שמיטות של שנה שהן רד"ו שנים, וארבע מאות שנה משנולד יצחק ע"ש.

ונראה עוד כי הנה בני ישראל היו משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, עד שלא יכלו עוד להתמהמה שם, כי אז היו שוקעים בשער הנו"ן, וכידוע מדברי האר"י ז"ל. עם כל זה, אמונתם בה' היתה עד להפליא ברום המעלות, עד שביצאם ממצרים גם צדה לא עשו להם, ולא הכינו שום צדה ומזון על הדרך אלא האמינו והלכנו, והוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב ד) זכרתי לך חסד נעורייך וגו', לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (רש"י יב לט). ולא רק אחר שראו האותות והמופתים היו במדריגה זו, אלא גם בעוצם ימי השיעבוד, כאשר אנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ושלח ה' את משה לגאלם, ואמר משה לה', והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי (שמות ד א), נענש תיכף, ואמר לו

קול רנה וישועה באה לי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מוגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל'א טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעון קדשו בהולדת הנכדה בת לבנו הרה"ג רבי יהושע שליט"א למזל טוב

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

שנה, ובזה השלימו הארבע מאות שנה להיות עומדים חי בצדקתם לפני ה'.

וזהו המשך הכתובים, ולא יכלו להתמהמה, כי היו כבר עומדים קרוב לשער הנו"ן שבטומאה, ולעומת זה, וגם צדה לא עשו להם, מגודל אמונתם בה'. ואיך הגיעו למדריגה זו, שהצרות של עינוי ושיעבוד לא העביר אותם מדעת קונם. ועל זה אמר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה, והיינו שקיבלו חיזוק להתיישב בדעתם מהשלשים שנה שבתות שהיה להם במצרים.

והנה בתורת חיים (חולין צב.) כתב, דבאמת היו ישראל ראויין להיות בגלות מצרים ת"ל שנה, ומכל מקום לא סבלו את קישוי השיעבוד במצרים רק פ"ו שנה משנולד מרים כמבואר בילקוט (פ' שמות ד"ה ויהי) ומטעם זה קרא עמרם את שמה מרים, על שם וימררו את חייהם (א יד). נמצא שלא היו ישראל בשיעבוד רק חלק חמישית מת"ל שנה, כי לא יכלו להתמהמה שלא ישקעו בשער הנו"ן. ולכן תיקנו חכמינו ז"ל לשתות בליל פסח ארבע כוסות (פסחים טז:), כי ד' פעמים כו"ס בגמטריא ד' פעמים פ"ו שנים, שויתר ה' שלא יצטרכו להשלים השיעבוד, ולזכר זה אנו שותים ארבע כוסות.

וישורש הדברים מבוארים מהאר"י הק' (בשער הפסוקים ולקוטי תורה בפרשתנו), שחשבון הת"ל שנה הוא נגד ה' פעמים שם אלקי"ם שהם שורש הדינים, ולא היה השיעבוד במצרים רק פ"ו שנה נגד שם 'אלקים' פעם אחת. ומטעם זה נזכר ה' פעמים שם אלקים בפסוק (שמות ב כג) ותעל שועתם אל האלקים וגו', וישמע אלקים וגו', לרמז שתכלית השיעבוד היתה להמתיק ה' שמות אלקי"ם ע"ש.

וזהו שאמר הכתוב כי גרשו ממצרים, מונח רביעי, שמן הדין הוצרכו להיות בשיעבוד חמשה פעמים מספר 'אלקים', שכן היה ראוי להיות מושב בני ישראל במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה, אך ויתר להם ה' והנח להם משיעבודם ארבעה חלקים, ולא היו בשיעבוד רק חלק חמישית, כמנין כו"ס אחד, שעולה מספר 'אלקים'.

*

והנה בתורת חיים שם האריך לבאר יותר, דאיתא בירושלמי (פסחים י א) דהארבע כוסות הם כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ א), וכוס פרעה ביד,

ואשחט אותם אל כוס פרעה, ואתן את הכוס על כף פרעה, ונתת כוס פרעה בידו ע"ש. ולכאורה מה ענין חלומו של שר המשקים עם ארבע כוסות של פסח. אך על ידי חלום זה שפטר יוסף יצא למלוך על מצרים, ועשה הכנה לקראת גאולתם של ישראל ממצרים, לכן רימז לו שעתידין להגאל לפני שישלימו בשיעבוד הקשה ד' פעמים פ"ו שנה, ועתידין לשתות בליל פסח ד' פעמים כו"ס.

ולכן כשיצא יוסף למלוך עשה הכנה לדבר הזה, והוא מה שנאמר (בראשית מז כ) ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה. ושוב אמר להם (מז כג) הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה, הא לכם זרע וזרעתם את האדמה, והיה בתבואות ונתתם חמישית לפרעה, וארבע הידות יהיה לכם וגו', וישם אותה יוסף לחוק עד היום הזה על אדמת מצרים לפרעה לחומש ע"כ. והיינו שנתחכם לחוקק חוק שאם אדם חייב פרעון חוב לפרעה, אינו צריך לשלם לו רק חמישית, וארבעת החלקים נשארים בידו. ובזה הדריך דרך שתהיה נוגע לשיעבוד ישראל במצרים, שהגם שהשיעבוד צריכה להיות ת"ל שנה, לא יהיו צריכים לשלם לפרעה רק חמישית מזה, פ"ו שנה, כי זהו מחוקי המדינה, ודינא דמלכותא דינא ע"כ. (וכן הוא בראש דוד להחיד"א (פ' שמות), ובהגדה שמחת הרגל (לימוד ג' טעם י"ב). ועיין במגלה עמוקות (פ' ויגש) שכתב, דזהו הסוד של ונתתם חמישית לפרעה). ובזה יומתק שהנגינה על הכתוב, וישם אותה יוסף לחוק עד היום הזה, הוא 'קדמא ואולא', לרמז שעל ידי חוק זה הקדימו ישראל לצאת לפני הזמן, אחר שהשלימו חלק חמישית מהחוב.

וייש לבאר ביתר ביאור, כי הנה יוסף הצדיק, מאותה שעה אשר לעבד נמכר למצרים, שזה מעשה מופלא שהאחים הקדושים יתנהגו ככה, מאז הבחין והשכיל לדעת אשר הוא המתחיל בקיום הגזירה שנאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם (בראשית טו יג), וההשגחה העליונה הביאו למצרים כדי לדרוך הדרך להבאים אחריו, אשר הכל אחר רישא גריר. ומתחלה נתקיים בו 'ועבדום' אשר לעבד נמכר לפוטיפר, ושוב נתקיים בו 'וענו' במה שניתן בבית הסוהר, וכאשר יצא למלוך נתקיים בו 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', כמו שנאמר (בראשית מט כד) ויפוזו זרועי ידיו, ובתרגום יונתן שהיו זורקין נזמים וטבעות לפניו ע"ש. ובזה הניח דעתו, ולא היה לו שום שנאה ותרעומות על אחיו, כי השכיל לדעת שזהו מההשגחה עליונה, לסדר ולתקן שם את ההכנות הנצרכות על ימי קיום הגזירה של ועבדום וענו אותם בארץ לא להם.

וְלִכְן כאשר חלם שר המשקים את חלומו, וסיפר ליוסף, בחלומי והנה גפן לפני (מ ט). וכתוב בתורת משה (זקק): שמזה הבין שהחלום מורה עליו, כי יוסף שנמשל לגפן כדמתרגם אונקלוס (לקמן מט כב), הוא לפניו של שר המשקים ע"ש. ידע יוסף ברוח קדשו שתוכן החלום נוגע אליו, שהוא השליח מהשגחה עליונה להעבודה הנרמזת בחלום זה, הנוגע לגאולתן של ישראל ממצרים. ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה, אשר שלשת השריגים שלשת ימים הם (מ יב), היינו שבגאולתם יאמרו לפרעה, נלכה נא דרך 'שלשת ימים' במדבר ונזבחה לה' (שמות ה ג). וממה שנוכר כאן ארבע פעמים כוס, הבין יוסף שזהו תפקידו להחסיר מזמן השיעבוד של ת"ל שנה מספר של ארבע כוסות, ארבע פעמים אלקי"ם. וזהו שאמר להם, הלא לאלקי"ם פתרונים ספרו נא לי, שפתרון זה החלום נוגע להחסיר מגלותם של ישראל ד' פעמים אלקים.

וְלִכְן כאשר נתוודע יוסף לאחיו אמר להם, ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה וגו', ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי ה'אלקים', עבור ה' פעמים אלקי"ם שצריכין להיות בגלות מצרים, ונשלחתי כאן לשום לכם שארית בארץ, שלא תשקעו בשער הנו"ן שאז לא יהיה בכם שארית. ועל כן הזכיר להם כאן בתוך דבריו ד' פעמים שם 'אלקים', כי זהו תפקידו להחסיר משיעבודם ד' פעמים פ"ו שנה מספר אלקים, ולכן כאשר באו אל יעקב וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם, ותחי רוח יעקב אביהם (מה כז), כי הבין מה שרימוז לו יוסף שתכלית ירידתו לשם הוא להמתיק הדינים שיוצרכו ישראל להיות שם.

וְזֶהוּ שאמר הכתוב (תהלים עז טז) גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה, שקרא הכתוב את כל הכלל ישראל שהם בני יוסף, ובאמת רק מנשה ואפרים הם בניו. אך חוץ ממה שיוסף כלכלם ברעב, וכמו שאמרו (סנהדרין יט). כל המגדל יתום בתוך בינו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו, דכתיב בני יעקב ויוסף, יעקב ילד ויוסף כלכל, לפיכך נקראו על שמו ע"ש. עוד גם זאת, הרי יוסף החסיר שיעבודם ד' פעמים פ"ו שנה, שלא יפלו בטומאתם וישארו בני א ל חי, על כן בדין הוא שיהיו נקראים גם בני יוסף, כי בהחוק שחקק במצרים ונתתם חמישית לפרעה, העביר ארבעה חלקים מגזירת הגלות.

וְאֵלֵי יש לומר שעל זה נאמר, ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א ח). ובתרגום דלא מקיים גזירת יוסף. ויש לומר דקאי על גזירה זו, ונתתם חמישית לפרעה, וארבע הידות יהיה לכם, אלא רצה לשעבדם על כל הימים שנגזרה עליהם גזירת הגלות, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה.

*

עוֹד מצינו ביוסף שעשה הכנה במצרים לטובתן של ישראל, והוא במה שאמרו חז"ל (ויק"ר לב ה) יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה, ונגדרו ישראל בזכותו ע"ש. והיינו כי גופא בטר רישא גריר, וכיון שיוסף היה הראש וראשון שירד לגלות, ולעבד נמכר יוסף, על כן בהתנהגותו פתח דרך של קדושה להבאים אחריו. – ויוסף הצדיק השכיל להבין את זאת, אשר כפי מה שהוא מתנהג במצרים, כן הוא משפיע ועושה דרך לכל ישראל. ולכן בעת בוא לפניו נסיון, עשה חשבון לעצמו, אשר מה שהוא יחליט כעת לעשות אינו חטא יחידי של אדם פרטי, אלא התוצאות מזה יהיה לכל ישראל. ואם ישל כעת לעשות רעה, אין זה רעה קטנה הנוגע רק לעצמו אלא זה רעה הנוגע להכלל ישראל אחריו. ועל כן אמר לה, ואיך אעשה הרעה 'הגדולה' הזאת וחטאתי לאלקים (בראשית לט ט), אם אני יוכשל כעת, זהו כשלון לששים רבוא ישראל הבאים אחרי, ולעומת זה אם אני אעמוד כעת בהנסיון, יש לי זכות הרבים של ששים רבוא ישראל, שעל ידו נגדרו כל ישראל אחריו, עד שלא היה בהם גם אחד פרוץ בערוה (ויק"ר שם). והשכיל גדול אחריותו, וזה נתן לו חיזוק ואימוץ שלא יכשל. וכן הוא אצל כל אדם שיש לו בנים ובני בנים המושפעים ממעשיו, ואם יש ירידה בקדושה אצלו, יבין וישכיל כי הוא מוריד בזה גם זרעו התלויים בו, ולעומת זה כאשר מתנהג בקדושה, הוא מגדיר בזכותו כל הדורות הבאים ממנו אחריו.

*

וְהִנֵּה מלאכת השיעבוד לא היתה על שבטו של לוי (שמו"ר ה טז), וברש"י (ה ד) ותדע לך שהרי משה ואהרן יוצאים ובאים שלא ברשות ע"כ. ויש להבין איך הסכים לזה פרעה הרשע, ששיעבד את כל ישראל בחומר ובלבנים, ושבט לוי הניח שלא לשעבדם. ויתכן לומר שגם זה היה חלק מרשעותו, והוא על דרך שמצינו ביוצאי מלחמה,

בגלותם, שלא ישנו את לשונם ושמן ומלבושם ודרכי אבותיהם.

והגם שאדמת הכהנים היתה כבר חוק להכהנים 'מאת פרעה', מכל מקום וישם אותה יוסף לחוק 'עד היום הזה', יוסף עשהו לחוק לעולם שלא יוכלו להעבירו. ואם כן יוסף המשיך אז בחוק זה שני דברים להמתיק דינם של ישראל, חדא, שלא יהיו ישראל חייבים לפרעה רק חלק חמישית מתוך השיעבוד. שנית, כי שבט לוי לא יהיו בתוך השיעבוד, כי הכהנים של העם לא יהיו משועבדים לפרעה. ולכן באותו חלום של שר המשקים, שהראו ליוסף שתעודתו להמתיק הדינים של ארבע פעמים כו"ס, הראו לו בגפן שלשה שריגים (מ ט), לרמוז גם על זה, להמתיק השיעבוד משבט לוי, שהוא השבט השלישי מזרע יעקב.

ג הראה ה' לישראל במה שלא נשתעבדו שבט לוי, על מאמרם (אבות ג ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ ע"ש. וכיון ששבט לוי קיבלו על עצמם להיות יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, על כן סיבבו מן השמים שאין עליהם עול מלכות. וזה היה לנגד עיני ישראל תמיד בפועל, להשכיל כי לא מפסידין במה שמקבל על עצמו עול תורה. ושוב הראה להם כן במדבר, שקבלו ישראל את התורה שם, והעבירו מהם עול דרך ארץ, שירדה להם מן מאת השמים. והוא על דרך שהסביר בישמח משה (פ' בשלח) כי גזירה הוא מחטא אדם הראשון בזעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג ט), ולחם יש לו שני פירושים, לחם הגשמי, ולחם התורה כמו שנאמר (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי. והמייגע עצמו על התורה מקיים בזה גזירתו של בזיעת אפיך תאכל לחם, ולכן הלחם הגשמי בא לו בלא יגיעה, ומעבירין ממנו עול דרך ארץ. לא כן הוא במי שפורק מעצמו עול תורה, עליו מוטל לקיים בלחמו הגשמי בזעת אפיך תאכל לחם. והוא מוסר השכל לכל אחד מאתנו, אשר בהשעות שהוא נותן לעמל התורה, ללמוד ולחזור על לימודו, פורק בזה מעצמו עול מלכות ועול דרך ארץ, ואין אדם שומע לי ומפסיד.

ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו, פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו (דברים כ ה), וברש"י ודבר של עגמת נפש הוא זה ע"כ. ולכאורה העגמת נפש הוא שבנה בית חדש ואי אפשר לו להשתמש בו, וכמו כן בנטע כרם ועדיין לא חללו, או ארש אשה ועדיין לא לקחה, ואם כן לאיזה צורך סיים הכתוב, ואיש אחר יחנכנו וגו', ואיש אחר יחללנו וגו', ואיש אחר יקחנה.

ופירשו המפרשים כי נקודה זו הוא הוא העיקר עגמת נפש, כי מה שלא זכה לחנך ביתו ולחלל כרמו, זהו עדיין עגמת נפש קטנה, אם הבית או הכרם היה עומד חרוב ולא יוכל להשתמש בו. אבל מה שאיש אחר יחנכנו זה כואב מאד להאדם, הוא עמל ויגע והאחר יכנס בו במנוחה, ונהנה ממנה בלי שום עמל. וזהו טבעיות האדם שאינו שלם במדותיו, שכואב לו יותר מה שחבירו יש לו ממה שהוא אין לו. וכמו כן פרעה השכיל, כי אם יהיו כל ישראל בשיעבוד, הרי צרת רבים חצי נחמה, אבל כאשר יראו שישנו שבט שהוא יושב במנוחה בביתו, ולעומת זהו הוא מוכה בעבודת פרך, יכבד עליהם השיעבוד פי כמה, מה נשתנו אלו מאלו, להתרעם למה אלו עומדים בחירותם, והוא עומד בשיעבודו.

אך לפי מה שנתבאר כי יוסף הצדיק הכין דרך השיעבוד, להמתיק הדינים מהם, במה שחקק חוקים במצרים, יש לומר שגם זה בא מחכמתו של יוסף, אשר באותה עת שהכין להם הישועה, ונתתם רק חמישית לפרעה וארבע הידות יהיה לכם, תיקן אז עוד חוק וכמו שנאמר, רק אדמת הכהנים לא קנה, כי חוק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם וגו' (מז כב), ובא יוסף וישם אותה לחוק עד היום הזה וגו', רק אדמת הכהנים לבדם לא היתה לפרעה (מז כו). והיינו שראשי העם המורים אותם דרכי אמונתם, אין הם משועבדים לפרעה, ועל ידי חוק הזה גם הכהנים של בית ישראל אין עליהם שיעבוד מפרעה, ובוזה שישאר שבט לוי במנוחתם, יהיה הצלה להכלל ישראל, כי יהיה להם ישוב הדעת להורות לעם ה' דרכי ה', ולחזק אותם

נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' בנימין שאלאמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' יצחק מרדכי פאללאק הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' יעקב שאלאמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' אברהם יודא האפפמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באיווסי בנו למול טוב
---	--	---	--